

OPEN
ACCESS

4. Workshop/Tagung des Netzwerks *Displaced Persons-Forschung* 2018 (12.-14. září 2018, Frankfurt an der Oder, Słubice)

Německé město Frankfurt nad Odrou a polské město Słubice jsou navzájem spojeny mostem přes řeku Odru, kterou prochází také státní hranice. Až symbolicky hostila právě tato města ve dnech 12.–14. září 2018 mezinárodní workshop *Displaced Persons im Nachkriegseuropa (1945–1950), Zwischen Zwangsmigration, Flucht un der Suche nach einer neuen Heimat* (Přemístěné osoby v poválečné Evropě, mezi nucenou migrací, útekem a hledáním nové vlasti). Příspěvky i diskuze potvrdily, že jde jednak o téma doplňující další oblasti bádání (příčemž je možné na ně aplikovat různorodé přístupy), jednak je problém poválečných *Displaced Persons* (DP) téma svébytné a v dnešní době vyhledávané pro svou možnou aktuálnost (konfrontace s migrací, integrací odlišných skupin i péčí o ně). Přednášející i hosté workshopu se setkávali na půdě Evropské univerzity Viadrina a instituce Collegium Polonicum, jejichž partnerská pracoviště se nachází na obou stranách řeky a na jejichž půdě zpracovává problematiku DPů Markus Nesselrodt a pod jeho vedením rovněž několik studentů. Workshop byl pořádán mezinárodní platformou *Netzwerk Displaced Persons-Forschung*, která pod koordinací odborníka na toto téma Marcuse Velkeho neformálně sdružuje badatele v oblasti výzkumu poválečných *Displaced Persons*.

Workshop opět nastínil aktuální směry bádání v této oblasti a umožnil dialog jak skupin, tak jednotlivců. Během minulých setkání patřila mezi oblíbená témata např. obecný vývoj problematiky konkrétních národnostních skupin, historie a vývoj jednotlivých poválečných DPů táborů (jejich historie, materiální vybavení, každodennost) či péče o děti mezi DPů. Pokračující zájem o tyto oblasti a jejich prohloubení potvrzují některé příspěvky letošního setkání (např. o polských civilistech v Africe během války, o umístění sirotků v Kanadě, vztah francouzské správy a DPů samo-správy ad.). Nemálo prezentací akcentovalo zproblematizování tématu ve vztahu k jiným metodologickým přístupům (např. „období DP“ jako místo paměti, diskurzivní analýza mediální komunikace ve vztahu k DPů). Několik referátů promýšlelo dějiny mentalit DPů, které byly podrobeny analýze v souvislosti k dalším soudobým problémům (ve vztahu k Němcům-bývalým nepřátelům, ve vztahu ke kolaboraci ve vlastních řadách, ve vztahu k uvědomění si vlastní národnosti apod.).

Obecně se zahraniční bádání orientuje na jedné straně na skupiny DPů během války až po jejich repatriaci, na druhé straně (a to zejména) na nerepatriované *Displaced Persons*, tedy ty osoby, které odmítly repatriaci, případně z vlasti opět utekly. Tyto DPů (tzv. „last-million“) byly dlouhodobě ubytovány v okupovaných zónách v DPů táborech, vytvořily mnohdy svébytnou kulturu a řešil se jejich další osud — integrace, emigrace či pozdní repatriace. Významným stále zůstává výzkum Židů mezi DPů, a to v nejrůznějších perspektivách od dějin každodennosti v táboře po zproblematizování politiky vůči židovským *Displaced Persons*.

Během čtvrtého ročníku byl také poprvé zastoupen výzkum českých historiků (Kasíková, Nekola). Jejich účast a vystoupení byly organizátory oceněny jako důležité vyplnění mezery v mezinárodním bádání o DPů, jež prozatím zaplňovali (a to spíše v rámci vedlejšího zájmu) někteří zahraniční historici. Naopak překvapila tento rok neúčast badatelů dalších států, jejichž bývalí občané měli mezi DPů velké zastoupení

(pobaltské státy byly zastoupeny estonským referentem, chyběli ale např. badatelé ruští či polští, což je překvapivé už vzhledem k místu konání). Většinu účastníků i hostů tak tvořili němečtí, případně rakouští historici, což se odrazilo i na jednacím jazyku — tentokrát jím byla němčina.

Bylo již zmíněno, že workshop propojil několik skupin a institucí, zabývajících se či dotýkajících se DPs tematiky. Novinky prezentovalo např. nakladatelství Antogo, vydávající knihy s židovskou poválečnou tematikou. Zástupce International Tracing Service (ITS) v Bad Arolsensu, jedné ze zásadních institucí pro výzkum DPs, informoval o chystaných projektech instituce, zejména on-line badatelské platformě či výstavách k zapůjčení. K hlavní, veřejně přístupné přednášce, byla pozvána profesorka Anke Hilbrenner z univerzity v Göttingenu, specializující se na dějiny východní Evropy. Na základě probíhajícího výzkumného projektu označila za tři hlavní oblasti v současném výzkumu DPs 1) dějiny DPs jako součást tzv. Lagergeschichte (tj. dějin života v táborech), kdy naznačila kontinuitu mezi životem v koncentračních táborech a shromažďovacích táborech pro DPs, 2) akcent heterogenity skupiny Displaced Persons, snažící se hledat společné znaky, ale zároveň respektovat odlišnost jednotlivých skupin, jak národnostních, tak i v jejich rámci (nuceně nasazení, političtí vězni ad.), 3) materialitu DPs, která je dobře prezentovatelná veřejnosti, na druhou stranu těžko abstrahovatelná a vztažitelná výhradně k DPs problematice. Podobné úvahy se odrazilo i v závěrečné diskuzi, zde se však dotazy a názory záhy stočily i k hledání či odmítání paralel se současnou migrační krizí (v Německu tak aktuální, což opět zrcadlilo převážnou německou účast). Komentátor diskuze a hlavní organizátor workshopu je shrnul slovy, že by spíše než hledání paralel mezi DPs a současnými uprchlíky bylo vhodné podívat se na vlastní historii organizace péče či jednání s přemístěnými osobami obecně a krátkodobých i dlouhodobých následků.

Závěrem lze říci, že organizátoři s potěšením konstatovali účast referentů „všech generací“, od studentů magisterských programů po dlouhodobé kapacity v oboru. Zájem o téma, diskuze o jeho širší problematizaci či aktualizaci k současným tématům pokračuje, diskuze o zdrojích či problémech mezi badateli je otevřená a přátelská. V Čechách jde přitom o téma prakticky opomíjené. Lze doufat, že česká účast na workshopu doplní nejen zahraniční bádání, ale zprostředkuje povědomí a zájem i mezi domácími badateli, kteří se s tématem někdy setkávají. V zahraničí se jedná o stále rozvíjený historický problém, lze proto navázat na kvalitní zdroje i diskuzi o přístupech. Živý zájem dokazují i další obdobné konference — jen do konce roku 2018 následují dílčí setkání, ale i větší mezinárodní konference pořádané ITS v Bad Arolsensu (Tracing and Documenting Victims of Nazi Persecution, 8.–9. října 2018) a Institutem für Zeitgeschichte v Innsbrucku (Spurensuche: Kulturelle, wirtschaftliche und soziale Leistungen von Displaced Persons (DPs) in Mitteleuropa, 14.–15. prosince 2018).